

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים

HEMDAT YAMIM

שופטים תשע"ב

פרשת שבוע

שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

החיוב להקים מערכת משפטית שתשרת את הציבור מופיע בתחילת פרשתנו שנאמר:

"שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יִקְנֶה אֶלֶיךָ נֶתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוֹ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צְדָק" (דברים ט"ז יח).

הפניה בפסוק זה היא גם כלפי העם, שצריך לדאוג שתהיה לו מערכת משפט מסודרת והוגנת וגם כלפי הדיינים שיקבלו את המינוי ויצטרפו לפעול בהתאם לכך (רש"י ור"ן בדרשות).

במדינת ישראל קיימות מספר מערכות משפטיות. בתי המשפט העוסקים בדין הפלילי ובכך מקיימים את חובת השלטון ההלכתית, לדאוג לסדר ציבורי, שקט ובטחון אישי. בתי משפט אלה עוסקים גם בדין האזרחי, לצערנו הרב, ברוב המקרים ללא מחויבות להלכה. חלק ממערכת זו היא רשת בתי המשפט למשפחה, המטפלת בסכסוכים הנוגעים למעמד אישי ובעיקר בתחום הגירושין-פירוק התא המשפחתי, כולל כל ההשלכות על שאלת המזונות, אחזקת הילדים וחלוקת הרכוש. גם למערכת זו אין זיקה מחייבת להלכה. מערכת זו מתחרה בבתי הדין הרבניים, שמונו על פי חוק, לטפל בכל עניני המעמד האישי. התחרות בין בתי המשפט למשפחה לבתי הדין הרבניים תלויה גם במה שמכונה בעגה המשפטית "סוגיית מירוץ הסמכויות", שלא נוכל להקדיש לה מקום במסגרת דיון קצר זה.

בתי הדין הרבניים אמורים לטפל באופן בלעדי בסוגיית הגט, מתוך מחויבות להלכה.

אם כך, נשאלת השאלה מדוע היה צריך להקים מערכת משפטית חדשה ונוספת, תחת השם רשת בתי הדין "ארץ חמדה-גזית" הפרושה בכל רחבי הארץ?

התשובה לכך קשורה בטבורה לשאלת הקשר שבין בית המשפט העליון ובין מערכת בתי הדין הרבניים. בית המשפט העליון רואה עצמו מכח תפקידו כנציג הציבור להבטיח כי יתקיים בנו המאמר:

"וְשִׁפְטוֹ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צְדָק".

בתי הדין הרבניים טענו וטוענים במשך שנים רבות כי הם אינם כפופים לבית המשפט העליון, שהרי הם מחויבים אך ורק להלכה. גם במחלוקת זו לא נדון במסגרת זו.

במסגרת מאבק זה, הוציא בית המשפט העליון את "הלכת אמיר" המכונה בציבור "הלכת פרוקצ'ה". בית המשפט העליון אסר על כל שופטי ישראל המקבלים משכורת, או משתמשים בצידו השייך למדינת ישראל, לשמש כבוררים ולדון על פי חוק הבוררות. החלטה זו חסמה בפני בתי הדין הרבניים את האפשרות לדון בדיני ממנות, אפילו בהסכמת הצדדים. מרגע זה אי אפשר היה להתדיין באמצעות המערכת המשפטית של מדינת ישראל בדיני ממנות, המבוססים על עקרונות הצדק היהודי הידוע מדורי דורות- על פי ההלכה. מצב קשה זה יצר 'ואקום' שחייב אותנו להקים את מערכת בתי הדין "ארץ חמדה-גזית", שחוק הבוררות הישראלי והבין לאומי מעניק לה את היכולת לאכוף את פסקיה, בעניינם של הבוררים לידון בפניה. מערכת המשרתת את הציבור בהגינות, בשקיפות, במהירות וללא הוצאות מיותרות, תוך כדי שמירה על סדרי דין וכללי אתיקה שעומדים בכל ביקורת הלכתית וציבורית. המערכת מוכיחה כי ניתן לפעל על פי דין תורה גם במציאות מודרנית משתנה וגם במסגרת החוק.

אנו תפילה כי נזכה שרשת בתי הדין שלנו "ארץ חמדה-גזית" תהווה חלק מקיום מצוות התורה:
"שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יִקְנֶה אֶלֶיךָ נֶתַן לָךְ לְשִׁבְטֶיךָ וְשִׁפְטוֹ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צְדָק".

בהמשך להבטחתנו, הברורים בענייני נבואה, שאותם סקרנו בשבת פרשת ראה, יובאו בפרשת כי תצא הבעל"ט.

לרפואה שלמה ובריאות איתנה בתוך כל שאר חולי עמו ישראל
שמואל בן נורית ונחשון רבנשטיין יוסף בן יפעת ומרדכי הוכמן

לע"נ
ר' מאיר בן
יחזקאל שרגא
ברכפלד ז"ל

לע"נ
רבי יעקב בן
אברהם ועיישה
סבג ז"ל

לע"נ
הרב אשר וסרטיל ז"ל
נלב"ע ט' בכסלו
תשס"ט

ERETZ HEMDAH

2 Brurya St. P.O.B 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il

ארץ חמדה ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

web-site: www.eretzhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט www.yeshiva.org.il

הרב מרדכי הוכמן

הכושים שברחו ללז

במסכת סוכה (דף נג, א) מובא מעשה ב"שני כושים" שנשלחו לעיר ללז כדי להציל את חייהם. וזו לשון המעשה בתרגום חופשי: "שני כושים (כּוּשִׁימַי) היו נמצאים לפני שלמה המלך – והם אֶלִיחֻרָף וְאַחִיָּה בְּנֵי שֵׁשָׁא סוּפְרֵי שְׁלֹמֹה. יום אחד ראה שלמה את מלאך המות שהיה עצוב. אמר לו: מדוע אתה עצוב? אמר לו: דורשים ממני שאפגע בשני כושים אלו שיושבים לפניך. מסר שלמה את שניהם לשעירים (שדים) כדי שיעבירו אותם למחוז של ללז. כאשר הם הגיעו למחוז של ללז הם מתו. למחרת ראה שלמה את מלאך המות כשהוא שמח. אמר לו: מדוע אתה שמח? אמר לו: למקום שבו רציתי אותם – לשם שלחתם. מיד פתח שלמה ואמר: רגליו של האדם הן הערבים שלו; למקום שהוא מתבקש – לשם הן מובילות אותו."

לז מופיעה במדרשי חז"ל (בראשית רבה, וילנא, ויצא סט, ח) כעיר – "שלא שלט בה מלאך המות מעולם". רש"י התקשה, כיצד יתכן שהם מתו שם, וכתב שהם מתו "בשער ללז". כלומר, לפני שהם נכנסו למחוז של ללז. אולם לפי פשוטות האגדה, השעירים בצעו את שליחותם, והביאו אותם לתוך המחוז של ללז. וכן כתב רבי אברהם בן הרמב"ם (מאמר על אגדות חז"ל, הדרך הרביעי, החלק הרביעי): "ומתו במקום ההוא, אשר חשב שלמה כי שם ימלטו". אך כיצד יתכן שמלאך המות נכנס ללז?? רבי אברהם בן הרמב"ם כתב: "ואפשר כשיתבונן אדם היטב במלות המעשה הזה – ימצא עניין לכל מלה ומלה, ואין רצוני להאריך עתה בזה".

המעשה מדגיש את המילים "סופר", "כושי", ו"ללז". ה"סמלים" שחז"ל השתמשו בהם לקוחים מן התנ"ך. בתורה נאמר על משה (במדבר יב, א): "אִשָּׁה כְּשֵׁית לְקַח"; ואונקלוס תרגם "אתתא שפירתא", כלומר, "אשה יפה". רש"י בסוגיה ביאר את ה"סמל" של "כושי" לפי הפרשנות של אונקלוס; וכתב ששני הסופרים נקראו בשם "כושים" על שם יופיים. אך עדיין קשה, מה הקשר בין "יופיים" לבין המעשה; והמהרש"א נדחק בדבר.

הקשיים שבתרגום יונתן בענין אשת משה רבנו

מקור נוסף של פרשנות הוא תרגום יונתן, שיש בו קשיים רבים – בענין אשת משה רבנו. תרגום יונתן לשמות (ב, טו-כא) מספר, שמשה ברח מפרעה לארץ מדין, וכאשר הדבר נודע לרעואל (אבי יתרו), הוא השליך את משה לבור – והייתה ציפורה בתו של בנו – מפרנסת אותו בסתר במשך עשר שנים. לאחר מכן רעואל הוציא אותו מהבור; ומשה נכנס לגן של רעואל וראה שם מִטָּה ובו שמות קדושים; ולכן משה הסכים לשאת את ציפורה. הסיפור תמוה. ציפורה פרנסה את משה בסתר, מדוע רעואל היה סבור שמשה עדין חי לאחר עשר שנים? ומדוע הוא החליט להוציא אותו אז מהבור?

בספר במדבר (יב, א-ח) מסופר שמרים ואהרון דברו אודות האישה הכושית של משה. תרגום יונתן מספר שם, שכאשר משה ברח מפרעה – הכושים השיאו לו את מלכת כוש; ומרים ואהרון התלוננו שמשה פירש ממנה. הסיפור קשה מאוד. אם משה ברח בתחילה לארץ כוש והשיאו לו את מלכת כוש, ומשם הוא ברח לארץ מדין; מדוע האישה הכושית אינה מוזכרת בכל המאורעות הללו? ומי הביא אותה פתאום אל המדבר?! ומדוע משה פרש דווקא ממנה ולא מצפורה?

הרמב"ם – והאשה הכושית

בדברי הרמב"ם מרומז פתרון לקשיים שבתרגום; וזו לשון הרמב"ם (הלכות יסודי התורה ז, ו): "... שכל הנביאים כשהנבואה מסתלקת מהם חוזרים ל'אהלם' שהוא 'צרכי הגוף כולם' כשאר העם; לפיכך אין פורשין מנשותיהם. ומשה רבינו לא חזר ל'אהלו הראשון' לפיכך פירש מן האשה לעולם – ומן הדומה לו – ונקשרה דעתו לצור העולמים..."

הרמב"ם מרמז, שכאשר נאמר שמשה "פירש מן האשה", משתמשים ב"אשה" גם כסמל; והכוונה לפרישה "מן הדומה לו" – ממה שמוגדר לפני כן כעיסוק ב'צרכי הגוף כולם'. לשיטת הרמב"ם ולשיטת תרגום יונתן הכתוב מדבר שם בשפה של סמלים. תרגום יונתן ממשיך את השפה הזו, והוא מספר שרעואל "השליך את משה לבור"; אך הכוונה ל"בור סמלי", וכדלקמן.

רעואל חשש שפרעה יחפש אחרי משה בין השרים ואנשי הרוח שבמדין; ולכן הוא הטיל על משה לעסוק בפרנסה שיש בה מלאכות הכרחיות שאינן מאפשרות זמן פנוי להגות ברוחניות. בעיני רעואל המלאכות האלו היו מכובדות ביותר, ולכן הוא אמר "קִרְאָן לוּ וַיֵּאכַל לָחֶם". "אכילת הלחם" מסמלת עיסוק בפרנסה שמוזכרת בכתוב "בַּזַּעַת אֶפְיָךְ תֵּאכַל לָחֶם". לפי הבנתו, פרעה לא יחפש את משה בין עמלי המלאכות הקשות, שאין להם זמן לעסוק ברוחניות – וכך משה יינצל.

אך משה התייחס אז אל משפחת רעואל כמו לאנשים שהשליכו אותו ל"בור"; וכמו ל"כושים" שמאלצים אותו "להתחתן" עם "המלכה שלהם". "הכושים" בטוחים שהם מיטיבים עמו. אולם משה חש כמו "אדם לבן" שנאלץ לשאת את ה"אשה היפה בעיניהם" – רק כדי להציל את חייו.

תרגום יונתן ממשיך את הקו הזה ומשתמש ב"צפורה" – האשה שאינה כושית – כסמל לחיים הרצויים על משה, כסמל ל"רוחניות הזכה" ולתורה. לשיטתו, כאשר משה היה טרוד בעמל הגשמי הקשה (מושלך בבור) – 'צִפְרָה' (הרוחניות) היתה מפרנסת אותו בסתר; מפני שהתורה גנוזה ומוסתרת בתוך העניינים הגשמיים של העולם. לאחר עשר שנים, חלף החשש שפרעה ימשיך לחפש אחרי משה; ורעואל הוציא את משה מן "הבור"; כלומר, הוא ויתר למשה על העיסוק במלאכות ההכרחיות והכבדות. משה החל לעסוק ב"מִטָּה" שהוא הרוחניות הגלויה – ואז הוא הסכים לשאת את צפורה.

המִטָּה שנמצא בגן של רעואל – קשור לעץ-החיים שנמצא בגן עדן. כאשר הכתוב מספר על נישואי משה לצפורה, הוא מרמז לנו גם על נישואי משה ל"צפורה הרוחנית" שהיא התורה.

לפי העקרונות שנלמדים מתרגום יונתן, "כושי" מסמל את מי שעוסק בתפקידים שמונעים עיסוק בתורה הגלויה. מאידך, "סופר" הוא מי שמתעסק במה שכתוב בַּמִּטָּה הקדוש ובספר התורה.

במאמר הקודם "**לוח – עיר האמת**" התבאר שהעיר הפלאית "לוח" מסמלת אנשים שעוסקים ביישובו של עולם; ושקיים יחס כפול כלפי האנשים האלו. נחזור בקצרה על עיקרי הדברים.

יעקב זכה להתגלות נבואית שבעקבותיה הוא קרא למקום מסוים "**בית אל**". מקריאה זו היה משמע, שרק בני יעקב שישומו את **עיקר מאווים בתורה** – יזכו שיתייחסו אליהם בתור "חיים". מאידך, **בני יעקב** שישומו את עיקר מאווים ביישובו של עולם - נחשבים ל"מתים". התורה באה והכהתה את המשמעות השלילית הזו, ואמרה (בראשית כח, יט): "**וְאֹלֶם לֹחַ שֵׁם הָעִיר לְרֵאשִׁנָּה**". מדרש רבה (בראשית, וילנא, ויצא סט, ח) הרחיב את כוונת התורה; ורמז שמי שעסק ביישובו של עולם כל ימיו - נחשב ל"חיי". מקצת מאחיו הגדירו אותו כ"מת" אך הדבר אינו נכון; ומלאך המוות לא שלט בו מעולם - למרות שהוא לא עסק בתורה. למלאך המוות אין רשות להיכנס ל"לוח".

הדגשת שם העיר לוח – חוזרת גם בספר שופטים (א). מסופר שם ש"בית יוסף" כבשו את העיר באמצעות סיוע של אחד מתושביה. הם גמלו עמו חסד; ומסופר שהוא הלך והקים בארץ החיתים עיר - "וַיִּקְרָא שְׁמָהּ לֹחַ הוּא שְׁמָהּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה". במסכת סוטה (דף מו, ב) מופיעה דרשה שמסבירה את חשיבות העיר הזו; ונאמר בה: "מלאך המוות אין לו רשות לעבור בה". הדרשה נועדה לבאר את עומק הפרשיה שבספר שופטים, וכדלקמן.

שמואל הנביא כתב את ספר שופטים, והתבסס בין השאר על **ספר שכתב עתניאל** – שהיה בראש ישיבה שלמדו בה "מִשְׁפָּחוֹת סוֹפְרִים". ספור כבוש לוח נכתב על ידי עתניאל; והוא מרמז ל**ביקורתו** על ה"לוח". עתניאל רמז, ש"בית יוסף" עוסקים אמנם ביישובו של עולם – אך הדבר יזכה אותם רק ב"עולם הבא של הגויים". הם יזכו ל"לוח" שהוא רק "**חלק לעולם הבא**". אמנם, עתניאל הקצין ברמז הזה, ו**קיימת מציאות ביניים**. אדם מישראל שקיים אפילו רק מצווה אחת מתוך תרי"ג המצוות זוכה ל"חיי העולם הבא", למרות שהוא לא עמל בתורה. ומעלת "חיי העולם הבא" שלו - גדולה לעין ערוך מ"חלק לעולם הבא" שיש לגוי חסיד אומות העולם. הצגת הדברים על ידי עתניאל באופן קיצוני – נועדה לדרבן את תלמידיו ה"סוֹפְרִים" להישאר בישיבה ולהגות בתורה.

ה"חכמה" = "רְגָלִים"

אך כיצד תלמיד ידע למה הוא נועד? האם הוא נועד להיות "סופר" שעוסק בתורה ב"קרית ספר"? או שמא הוא נקלע בטעות לישיבה? אולי הוא בעצם "כוש" שצריך לעסוק ביישובו של עולם ב"לוח"?

הלבטים האלו אינם פשוטים; והם מרומזים במסקנת המעשה: "מיד פתח **שלמה** ואמר: **רגליו** של האדם הן הערבים שלו; למקום שהוא מתבקש - לשם הן מובילות אותו". לכאורה, מדובר ב"בריחה מאחריות" ה"חכמה" של שלמה היא שגרמה למות ה"סופרים" – ולא ה**רְגָלִים** שלהם. מדוע מאשימים את ה**רְגָלִים**?

המעשה מרמז, ש**ה"חכמה"** היא בעצם ה**רְגָלִים**! ה**רְגָלִים** הן ה"חלק התחתון" של האדם, והוא משתמש בהן כדי להגיע למקום שהוא צריך להגיע אליו. שלמה שהיה "החכם באדם" - מסמל במעשה הזה את ה"חכמה". "נשמת" האדם היא החלק ה**עליון** במהותו, והיא משתמשת ב"חכמה" - כ"חלק תחתון" (רְגָלִים) שמביא אותה למקום שהיא צריכה להגיע אליו. המעשה מרמז ש**ה"חכמה"** של האדם – עלולה להוביל אותו למקומות שהם נחשבים עבורו ל"מות". יש אנשים שעבורם "לוח" זה "חיים"; אך יש אנשים שעבורם זה "מות".

"סופרים" או "כושים"?

שלמה אמר ב"חכמתו" (משלי יג, יב): "תִּחְזַקְתָּ מִמְּשָׁכָה מִחֵלָה לֵב, וְעַץ חַיִּים תִּצְאֶה בָאָה". אדם שמתאוה זמן ממושך לדבר מסוים ואינו משיגו - מזיק לבריאותו; ועלול לקצר את ימיו. מאידך, מי שמקבל את תאוותו – מאריך את ימיו. ל"חכמה" הזו יש השפעה על המשך השתהות בישיבה.

פעמים שתלמידים לומדים בישיבה, והם חשים שאין להם סיפוק. הם מייחלים להגיע להישגים מסוימים – והם אינם מגיעים אליהם. ה"חכמה" שלהם אומרת ש"תִּחְזַקְתָּ מִמְּשָׁכָה מִחֵלָה לֵב"; והמשך המצב הנוכחי – מזיק לבריאותם. הם אינם תולים את האשמה בישיבה, ואף לא בעצמם. ה"חכמה" שלהם אומרת להם שהם פשוט "כושים" שנקלעו בטעות ל"קרית ספר"; והמשך שהותם שם עלול להמית אותם. ה"חכמה" שולחת אותם ל"לוח" כדי להאריך את חייהם; להיות בין שאר ה"כושים" – בין האנשים שעוסקים ביישובו של עולם.

אולם ה"חכמה" הראשונית הזו היא החלק התחתון (ה**רְגָלִים**) של המהות האמיתית שלהם – שהיא נשמתם. כאשר הם מגיעים ללוח, ה"נשמה" שלהם חשה תחושת מות. הנשמה יודעת, שהקשיים שהם חשו בישיבה היו קשיים זמניים שעמדו לחלוף! הנשמה משדרת להם שהם בעצם "סופרים", ושהייתם ב"לוח" נחשבת עבורם לירידת מדרגה, שהיא סוג של מות². ה"חכמה" קולטת את התשדורות האלו, והיא מבינה שהיא פעלה לרועץ עבורם – היא פעלה עבורם כ"רְגָלִים" כדי להביא אותם למקום שהוא "מות" עבורם. כעת הם מחפשים דרך להיחלץ משם, ולחזור ל"קרית ספר".

מעשה שהיה?

במסכת סוכה (דף נג, א) מובא מעשה ב"סופרים" שנקראו "כושים", שנשלחו ל"לוח" להציל את חייהם – אך הם מצאו שם את "מותם". רבי אברהם בן הרמב"ם כתב: "כשיתבונן אדם היטב **במלות המעשה** הזה - ימצא עניין לכל מלה ומלה". בסיכום המאמר נמצאנו למדים, שה"מילון" של הסמלים האלו הוא התנ"ך ותרגום יונתן. במאמר הבא נשתדל בעזרשיית למצוא רמז בתרגום יונתן - ל"סופר" שהפך לפרק זמן מסוים ל"כוש" - וחזר בו.

¹ "כי חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא ונפשם חוזרת ליסודה לגלגל השכל, למקום שנחצבה ממנו, והוא המקום שתחת כסא הכבוד. **ויש מעלה גדולה מזו לנפשות ישראל** כרחוק מזרח ממערב וכיתרון האור על החשך, כן יש יתרון מעלה למחצב הנפשות של ישראל ממחצב נפשות אומות העולם". (תורת המנחה פרשת יתרו / דרשה כד עמוד 249).

² הזוהר (במדבר, דף קנו, א) מבאר שהרעיון הזה גלום בבקשה התמוהה - 'הֲרַגְנִי נָא הָרָג'; וכעין כך מבואר ב"מאור ושמש" (שם): "רצה לומר... הורדני ממדרגתי, שנפילה ממדרגה היא בחינת הריגה".

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Cali, Colombia

קאלי, קולומביה
אדר א' תשנ"ב

מילת קטן לשם גיור שלא בפני שלושה, על מנת להטבילו בפני בית-דין

שאלה

לפני כחודשיים אימצה משפחה ילד מקומי לא-יהודי וברצונה לגיירו בקרוב. האם יש מניעה לכך שנבצע מעשה ברית לשם מילה שלא בנוכחות ב"ד, ולאחר מספר ימים יסעו לעיר הבירה, בה נמצאים שלושה רבנים כשרים, לטבילה ולהטפת דם?

תשובה

גר קטן שמגויר על דעת בית-דין, צריך למולו דווקא בפני שלושה¹. השלושה צריכים להיות אנשים הכשרים לדון², די בהדיוטות³, ואין צריך שיהיו מומחין, והמוהל הוא מכלל השלושה. אין צורך בנוכחותו של בית-דין של שלושה בזמן המילה ובזמן הטבילה, ועל כן די שבזמן המילה בקאלי יצטרפו לרב עוד שני יהודים שומרי תורה ומצוות שאינם קרובים לא זה לזה ולא לרב, והמוהל יכול להיות אחד מהם, ויכוונו שמילה זו היא לשם גירות, ואחרי כן ישלימו את התהליך בפני בית-דין מוסמך. אם אין בקאלי שלושה יהודים שומרי תורה ומצוות, ישנה אפשרות אחרת והיא - קבלת רשות מטעם בית-דין של שלושה למולו שלא בפניהם, בנוכחות של שניים, דהיינו המוהל ועוד אחד כשר. גם בכהאי גוונא יוכלו לברך ברכת "למול את הגרים" וכו' בשעת המילה ותהא המילה לשם גירות, ולא יצטרכו להטיף דם ברית כשיגיע אחרי-כן לבית-הדין הכשר לטבול בפניהם⁴. בדיעבד, אם כבר נימול שלא בפני שלושה, צריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית בפני שלושה⁵. במילת קטן שמגויר על דעת בית-דין, יש להקפיד שהמילה תהא ביום ולא בלילה⁶.

¹ "אוצר הברית" לרב יוסף דוד ויסברג (ח"ב עמ' קעו סעיף ג), על-פי "דגול מרבבה" (יורה דעה סי' רסח), דבקטן שלא שייך בו קבלת מצוות, הוי טבילה עיקר, וכן מסתבר דהוא הדין למילה, ועל כן צריכה להיות בפני שלושה. ובי"אגרות משה" (יורה דעה ח"א סי' קנח) הוסיף דמכיוון דגיור הקטן הוא מטעם שזכין לו, צריך שלושה גם במילה, לזכות לו את הגירות.
² שם (עמ' קעה) והעיר שם בהערה א דכשנימול בפני רופאים, אם הם מחללי שבת, אינם מצטרפים לבית-דין, וצריך שיהיו שלושה זולתם.
³ עיין שם בהערה ב בשם ה"אגרות משה" (יורה דעה ח"א סי' קנט), דעל כל פנים שצריך שיהיה אחד מהם תלמיד חכם, כדי שיודיע לשניים שעמו את פרטי הגירות והמילה.
⁴ לפי דעת מרן הגר"ש ישראל, מה שכתב ה"דגול מרבבה", שבקטן צריך שלושה שיהיו בית-דין, די בקבלת רשות מטעם בית-דין, ויש להסתייע קצת בלשון רש"י בכתובות (יא ע"א), בסוגיה הדנה בגירות קטן, שלמרות שכתב (בד"ה מטבילין): "דאין לך גר בלא מילה וטבילה", הרי כתב לדברי הגמרא: "על דעת בית דין", "שלשה יהיו בטבילתו", ולא הזכיר שיהיו גם במילתו (ועיין ב"שיטה מקובצת" כמה פירושים בזה), דעיקר נוכחות בית-דין של שלושה הוא רק בטבילה, שאז הוא נכנס לגירות.
⁵ "אוצר הברית" (ח"ב עמ' קעד סוף סעיף טז), על-פי "אגרות משה" (יורה דעה ח"א סי' קנח ד"ה אך), שאף על פי שבשו"ע (יורה דעה סי' רסח, ג) פסק, שמילה לגירות שנעשתה בדיעבד שלא בפני שלושה היא כשרה, בקטן נצטרך הטפת דם ברית משום שבית הדין הם המזכים את הגירות, וללא בית-דין נחשב כאלו שלא לשם גירות.
⁶ "דגול מרבבה" (יורה דעה סי' רסח, ג).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

